

Současná praxe užívání stromů v českém zemědělství a ALS

Jana Krčmářová a Alica Brendzová

Etnologický ústav AV ČR, v.v.i.
TAČR - Agrolesnictví - šance pro regionální rozvoj a
udržitelnost venkovské krajiny

Seminář „Co můžeme očekávat od agrolesnictví v ČR“

20. 11. 2019

T A

Č R

Cílem výzkumu bylo zjistit:

- **zda a proč hospodáři stromy na farmách mají**
- **zda by měli zájem mít jich více či méně, za jakých podmínek a co jim v tom brání**
- **a jejich názory na existující agrolesnické systémy v Evropě, jejich potenciál pro Česko a bariéry pro jejich rozvoj**

Data/vzorek

- celkem 30 hospodářství
- soukromá (ASZ) i podnikově vedená
- 15 z Jihomoravského kraje
- 15 ze Středočeského kraje
- u každého hospodáře několik návštěv – výsledkem cca 200 hodin audio záznamu

Metody výzkumu

- **Kombinace metod**
 - freelisting
 - lokální ekologické znalosti a etnobiologie – polostrukturovaný rozhovor
 - fotoelicitace - fotografie současných agrolesnických systémů
- **Anonymizace, přepis rozhovorů a analýza v programu MaxQDA**

Mají hospodáři na pozemcích stromy? Jaké a proč?

- historicky – na „neprodukčních“ místech
- přirozená sukcese
- obnovované porosty
 - estetická/ krajinotvorná funkce
 - pro dobytek na pastvinách (stín, úkryt)

Jak a na co si hospodáři stromy drží?

- **různý rozsah a formy porostu**
 - sady, aleje, solitéry, remízky, pásy na hranici pole
- **krajinotvorný / okrasný prvek**
- **úkryt pro zvěř (myslivost) – koroptve, bažanti, zajíci, ptačí hnízda**
- **na pastvinách stín pro dobytek**
- **prevence vymírání hmyzu – nektarodárné stromy a keře**
- **zadržování vody v krajině**
- **prevence eroze (větrolamy)**
- **produkční funkce – pro vlastní potřebu / na prodej**

Měli by zájem mít stromů víc?

- patří stromy do zemědělské krajiny? není shoda
 - souhlas, nesouhlas i nezájem
- ne všichni chápou roli stromů jako produkční
- obava z plošného zavedení nového konceptu
- ALS jako možná alternativa v nových klimatických podmínkách, ale obava z možného ekonomického rizika
- obava z potlačení produkční funkce, ale i vnímání šance na získání dotací

Za jakých okolností by hospodáři měli zájem o více stromů?

- preference ovocných stromů:
 - „pro místní, aby si mohli utrhnout“
 - na péči nenáročné solitéry - např. moruše
- pro hmyz, včely – nektarodárné (vrby, akáty, javor)
- tradiční formy porostu: podél cest, na krajích pozemků
- regulace přístupu zvířat k ovocným stromům
- vypěstovat si vlastní sazenice
- odborné poradenství - skladba
- návratnost, ekonomická udržitelnost
- ne na úkor výnosu

A jaké vnímají překážky?

- „*překážka pro obdělávání*“
- „*udělá to deštník*“ při nedostatku vody konkurence stromů a plodiny
- vlastnictví půdy – nemožnost sázet stromy na pronajatém pozemku
- ztráta dotací na zatravněnou plochu po vysázení porostu
- dlouhý časový horizont

„My už se toho nedožijem, že jo. Tak velkejch, pěknějch stromů. Je to na hodně dlouhou trať. Ale můžeme v tom začít. A teďka je to o tom vymyslet si tu skladbu, aby to něco dalo.“

Názory na zavádění ALS do ČR

- představení existujících evropských systémů – silvo-orebných a silvo-pastorálních
- hospodáři identifikovali potenciální výhody i bariéry pro jejich rozvoj
- častý rámec úvah:
 - realizace obdělávání vs. ekologická funkce
 - obnova ceněného historického způsobu hospodaření

Zavádění ALS v ČR – potenciál

- produkce ovoce - na zpracování: sušení, marmelády
- zhodnocení ovoce i listů jako krmiva
- mikroklima na pastvinách, přínos pro růst trávy
- zabránění větrné erozi – větrolamy
- synergie – např. kvalita vajec při chovu slepic v sadech a zároveň hnojivo pro půdu

Zavádění ALS v ČR – vnímané bariéry

- obava z plošné aplikace nového konceptu (bez prostoru pro reflexi lokálních specifik)
- nemožnost přenést zahraniční systémy do odlišných klimatických podmínek v ČR
- neexistující know-how (ekologické i ekonomické)
- produkty ALS (ovoce, dřeviny, vlna, maso) nemají v ČR odbyt/hospodáři se v trhu neorientují
- nutnost investic do technologií i know-how
- vysoká pracnost, slabá ekon. návratnost, nedostatek pracovních sil

Děkujeme za pozornost!

T A

Tento projekt je spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu ÉTA.

Č R

www.tacr.cz

Výzkum užitečný pro společnost.